

ARCHEOLOGICKÝ ÚSTAV AKADEMIE VĚD ČESKÉ REPUBLIKY
V BRNĚ

PŘEHLED VÝZKUMŮ
39 (1995-1996)

ISSN 1211-7250
ISBN 80-86023-17-6

BRNO 1999

PŘEHLED VÝZKUMŮ 39 (1995-1996)

Vydává:	Archeologický ústav AV ČR Brno Královopolská 147, 612 00 Brno E-mail: ps@iabrno.cz http://www.iabrno.cz/3ca.htm
Odpovědný redaktor:	PhDr. Jaroslav Tejral, DrSc.
Redakce a příprava pro tisk:	Mgr. Balázs Komoróczy, Ing. Petr Škrdla
Na titulním listě:	Římská bronzová kolínkovitá spona z Mušova
Kresba:	Lubomíra Trávničková
Tisk:	Bekros
Náklad:	350 ks

Publikace neprošla redakční ani jazykovou úpravou.

Published by:

AÚ AV ČR Brno, Královopolská 147, 612 00

All rights reserved.

© 1999 by the Authors and IA AS CR Brno.

Terrain im nordwestlichen Teil des Katasters der Gemeinde Hořice, cca 540 m ü. M. lokaliziert wurde. Das Dorf wurde auf der Bischofsherrschaft in Blansko im Jahre 1317 erinnert, nachher im Jahre 1568 schon wie wüst. Relativ häufige Keramikfunde wurden aus der gepflügten Wiesenklave am nördlichen Rande des wüsten Dorfes gewonnen, und noch einmal bestätigen Anfänge seiner Besiedlung in der 1. Hälfte des 13. Jahrhunderts und seinen Untergang um die Hälfte des 15. Jahrhunderts.

HRÁDEK (okr. Znojmo)

Polní trať „Anger“, „Schaffler Hof“ („U dvora“) na severozápadním okraji intravilánu obce. Mladší a pozdní doba bronzová, laténské období, doba římská, střední (?) a mladší doba hradištní, středověk, novověk. Sídlištní plocha. Povrchový průzkum.

V podzimních měsících roku 1996 (zvláště 7. října) uskutečnil pan J. Horák z Malhostovic u Brna povrchové sběry v polních trátích v okolí hospodářského dvora na severozápadním okraji intravilánu obce. Pozitivní zjištění přineslo ohledání dvou poloh.

Prvá z nich je situována v prostoru mezi vlastním dvorem a zástavbou obce, zhruba 475 m severozápadně od kostela sv. Petra a Pavla v Hrádku, jižně komunikace z Hrádku do Křídělkůvek, v polní trati „Anger“. Jedná se o velmi mírný, k jihu až jihozápadu orientovaný svah či terasu 191 - 192 m n. m., na zvýšeném levém břehu zavodňovacího kanálu Krhovice - Hevlín, těsně nad údolní nivou řeky Dyje v úrovni 188 m n. m. Zkoumána zde byla zhruba čtvercová plocha 80 x 80 m v úrovni vlastního dvora a vzdálenosti do 100 m od jihozápadně protékajícího vodního kanálu, na St. mapě 1 : 5 000 odvozené, listu Jaroslavice 1-2 z roku 1989 vymezená body, od Z a J okrajové sekční čáry vzdálenými 300:298, 295:283, 311:277 a 315:293 mm. Získaných 910 keramických zlomků svědčí o intenzivním osídlení místa ve více obdobích pravěku, časné doby dějinné i středověku. Většina materiálu (zhruba okolo 660 kusů) patří velatické a zřejmě i přechodné velaticko-podolské fázi kultury středodunajských popelnicových polí. V souboru je zastoupena většina základních typů sídlištního keramického inventáře té doby - menší amforky se žlábkováním a attinskou výzdobou, amfory s rýhovanou spodní výdutí, amfory s vodorovně vytaženým a dovnitř vícekrát hráněným okrajem, etážovité amfory, esovitě profilované šálky s typickými vysoko vytaženými uchy, šálky se silně vyhnutým okrajem, mísy kónické, oblé i esovitě profilace, mísy se zataženým okrajem, látky s prstovaným povrchem, kotoučovitě velké závaží a kruhový keramický prstenec. Následujícím laténskému osazení lze přiřít 8 zlomků většinou tuhových, svísele rýhovaných hrnců. Nejméně 46 keramických fragmentů je možné zařadit do středního úseku doby římské (2. a 3. století po Kristu), vedle obvyklé domácí barbarské keramiky (mísy, hrnce a situlové tvary s dekorem nehtových vrypů, hřebenem rytých vícenásobných půlobloučků a ryté mřížky) bylo možné zaznamenat i hrnčinu zřejmě provinciální (okraj mísy, snad i ucho další nádoby?). Hustě byl zkoumaný areál osídlen i v mladohradištním období, kterému náleželo nejméně 158 keramických zlomků z hrnců a zásobnic (z toho 30 okrajových a 32 střepů z výdutí s výzdobou). V souboru sice zcela převažuje typická tuhová mladohradištní produkce ponejvíce asi 11. století, vyskytly se však i úlomky spíše zařaditelné do 10. či dokonce do 9. věku (se slídovým ostřivem). Chronologický výčet nálezů lze pak uzavřít celkem 36 kusy keramiky středo- a novověké, ze kterých zhruba čtvrtina pocházela již ze 2. poloviny 13. a počátku 14. století, zbývající část pak z intervalu od konce 15. až do 19. století.

Druhá ze zkoumaných poloh se nalézá v totožné terénní konfiguraci, pouze posunutá oproti prvnímu z nalezišť o 450 m dále k severozápadu, proti toku zavodňovacího kanálu. Shodně zaujímá okraj poslední levobřežní dyjské terasy nad inundací, na levém břehu zavodňovacího kanálu Krhovice - Hevlín, cca 875 m severozápadně od kostela v Hrádku. Jde o plošinu až velmi mírně k jihozápadu orientovaný svah 191 - 192 m n. m., u přemostění

kanálu po ní cestou z Hrádku do Křídlovky, v cípu mezi kanálem a severním okrajem cesty, přičemž nálezy se koncentrovaly zejména v pásu asi 150 m dlouhém severozápadně od mostku podél kanálu (na výše citovaném mapovém listu je plocha s nálezy určena body, od Z a J okrajové sekční čáry vzdálenými 254:378, 254:357 a 264:346 mm). Veškeré keramické fragmenty zde sebrané patřily opět střednímu úseku doby římské (2. a 3. století po Kristu), vyskytly se zlomky hrncovitých a mísovitých nádob zdobených nehtovými vrypy a pásy rytých vstřícných vyplňovaných trojúhelníků.

Obě zkoumané polohy patří zřejmě jediné velké sídlištní ploše s proměnlivou intenzitou osídlení v jednotlivých úsecích, zaujímající asi v délce mnoha set metrů okraj poslední levobřežní dyjské terasy severozápadně od Hrádku, směrem k Valtovicím. Již roku 1923 a opětovně 1932 byly získány v prostoru tehdejšího školního cvičiště poněkud blíže k vlastnímu městečku spolu s mincí nálezy z doby římské, stejnému období a mladší době hradištní náležely objekty a vrstvy, porušené při výkopech v bezprostřední blízkosti dvora v roce 1959, stopy starého osídlení opět z doby hradištní a římské byly v těchto místech zaznamenány již při hloubení vodního kanálu Krhovice - Hevlín roku 1951. Severněji, směrem k silnici do Valtovic, bylo navíc zachyceno navazující osídlení staro- a středobronzové (souhrn viz Podborský - Vildomec 1972, 172; též Archiv AÚ AV ČR Brno, NZ č. 2308/51). Zkoumané sídlištní plochy se pravděpodobně týkají i některá zjištění J. Kovárníka (Kovárník 1993, 120; 1997, 337). Zde zhodnocené sběry rozšiřují spektrum dosud doložených nálezů ze sídliště o mladší a pozdní dobu bronzovou, lokalizace mladohradištní osady navozuje možnost dalšího studia sídelní struktury vlastního Hrádku, v 11. a 12. století významného pohraničního opěrného bodu a trhového střediska (např. Procházka 1993, 117, 127). Konečně i keramika 13. a 14. století a časného novověku může souviset s hypotetickými počátky a další existencí zdejšího dvora (srov. Peřinka 1905, 76).

Jiří Doležel, AÚ AV ČR Brno

Josef Horák, Malhostovice

Literatura:

Kovárník, J., 1993: Další archeologické nálezy ze Znojemska a Třebíčska, Přehled výzkumů 1990, 115-126, tab. 26-34.

Kovárník, J., 1997: Využití letecké archeologie na jižní Moravě v r. 1994, Přehled výzkumů 1993 - 1994, 332-342.

Peřinka, F. V., 1905: Vlastivěda moravská. II. Místopis. Jaroslavský okres. Brno.

Podborský, V. - Vildomec, V., 1972: Pravěk Znojemska. Brno.

Procházka, R., 1993: K vývoji a funkčnímu rozvrstvení hradů 11. - 12. stol. na Moravě. In: Mozdziuch, S., Lokalne ośrodki władzy państwowej w XI - XII wieku w Europie Środkowo-Wschodniej, Spotkania bytomskie 1, 109-141.

Resumé:

Hrádek (Bez. Znojmo). Feldflur „Anger“, „Schaffler Hof“ („U dvora“) am nordwestlichen Rande des Intravilans der Gemeinde. Siedlungsfläche. Jüngere und spätere Bronzezeit, Latènezeit, Römische Kaiserzeit, Mittlere (?) und jüngere Burgwallzeit; Mittelalter, Neuzeit. Oberflächenuntersuchung.

Oberflächensammlungen, die J. Horák im Herbst 1996 realisierte, betrafen die große Siedlungsfläche im Raum nordwestlich von eigenem Städtchen. Funde stammen aus dem Raum südöstlich von sog. Schaffler Hof, cca 475 nordwestlich von der Kirche St. Peter und Paul in Hrádek und aus dem Ort etwa 450 m weiter nordwestlich. In beiden Fällen ging es um Rand der Terrasse oben der Talflur des Flusses Thaya, am linken Ufer des Bewässerungskanal Krhovice - Hevlín, 191 - 192 m ü. M. Aus der ersten Lage wurden zahlreiche Bruchstücke der Velatice - Phase und Anfang der Podolí - Phase der Kultur der Mitteldanubischen Urnenfelder,

aus Latènezeit, aus dem 2. und 3. Jahrhundert n. Chr. (auch Keramikbruchstücke aus römischen Provinzen), weiter aus jüngerer Burgwallzeit, den 13. - 14. und 15. - 19. Jahrhunderten gewonnen. Aus dem zweiten Ort stammen Funde aus Römischer Kaiserzeit (wieder das 2. und 3. Jahrhundert n. Chr.).

HRANICE (okr. Přerov)

Jiráskova, Zámecká ulice a Pernštejnské náměstí. Středověk (15.-16. století). Město. Záchranný výzkum.

Záchranný výzkum byl proveden při rekonstrukci kanalizační a vodovodní sítě v historickém jádru města. Zjištěny pozůstatky barokního dřevěného potrubí (Jiráskova ulice), objekt zahloubené hospodářské komory z 15.století (Pernštejnské náměstí) a především zbytky městské fortifikace z doby Pernštejnů na počátku 16. století (ulice Zámecká). Lokalizován byl jednak průběh opevnění, městský příkop a dále zbytky dvou městských bran a barbakanu. Souběžně byl proveden menší zjišťovací výzkum se zaměřením lokality na hradě Svrčově nedaleko Hranické propasti. Hrad patřil k typům tzv.plášťových hradů, zbudován byl kolem pol. 14. stol., zanikl v druhé polovině 15. století.

Jiří Kohoutek, ÚAPP Brno

Resumé:

Hranice (Bez. Přerov). Jiráskova, Zámecká Str., Pernštejnské Platz. Mittelalter (15.-16. Jh.). Stadt. Rettungsgrabung.

IVANČICE (okr. Brno-venkov)

Středověké jádro města - ulice Josefa Vávry, bývalé domy č. 26, 28, 30 a 32 (nyní č. 30), parcely č. 378 - 381. Starší doba železná (horákovská kultura), středověk, novověk. Záchranný výzkum.

Svoji druhou fází zde pokračoval záchranný výzkum na stavbě nové budovy obvodního oddělení Policie ČR, nahrazující několik domů drobné zástavby bývalé židovské čtvrti při Židovské bráně, v severní okrajové části městského jádra. Uvedený prostor patří k nejnvýše položenému dílu hradbami vymezeného městského okrsku, samotná stavební plocha o rozloze asi 700 m² je situována na úpatí mírného, k jihu orientovaného svahu či terasy nad údolní nivou, 213 - 216 m n. m., půdní podloží zde tvoří svahové hlíny a nivní půdy (na St. mapě 1 : 5 000 odvozené, listu Moravský Krumlov 6-4 z roku 1990 jde o plochu vymezenou body, od Z a J okrajové sekční čáry vzdálenými 298:187; 305,5:185,5; 306:189 a 299,5:191,5 mm). Vlastní nově stavěná budova zaujala převážnou část parcel č. 379 - 381, tedy místa domů č. 28, 30 a 32, podstatné terénní úpravy se dotkly i sousední parcely č. 378, místa již rovněž zbořeného domu č. 26. Domy v čele parcel tvořily severní frontu ulice Josefa Vávry, přičemž dům č. 32 se na západě těsně přibližoval k prostoru dřívější Židovské brány. Nevelké dvory domů pak byly od severozápadu a severu uzavřeny dodnes dochovanou městskou hradbou, dům č. 26 přiléhal k objektu původní židovské synagogy. Dřívější záchranné akce při pokládání inženýrských sítí a vodovodu prokázaly v uličním prostoru v roce 1991 původní souvrství s nálezy od 1. poloviny 13. století, složité stratigrafické poměry na samotných parcelách č. 378 - 381 s počátky osídlení opět již v 1. polovině 13. věku signalizovaly i statické sondy, zahloubené zde v první přípravné fázi stavby na podzim roku 1994 (Doležel 1993, 79-80; 1995, 203-204, obr. 3; 1997, 198).